

Svmma Juris Canonici

Comprehensa Tribus Partibus In Qva Distincte Et Svccincte Explicantur,
quæ ad personas, negotia, & iudicia Ecclesiastica ex Canonum præscripto,
pertinent

De Personis Ecclesiasticis, Earumque statu, Dignitate, munere, &
Immunitate

Strein, Johann

Coloniæ Agrippinæ, 1658

§. 9. De consuetudine.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61816](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61816)

q. 56. ar. 4. *Sily. v. Metus Azor* l. 1. c. 1. q. 1. *Vasq. disp.* 161 c. 2 *Suarez* l. 36. 30 *Carbo* l. 7 *Disp.* 6 *Tanner. in* 1. 2 *Disp.* 5 q. 6. *Roderic.* 1. q. 67 art. 4 *Laym. l.* 1 *Tr.* 4 c. 14 *Eman. Sa. v. Lex n.* 1 *Salas* q. 96 *Disp.* 11 *sect.* 1.

Hinc sequitur I. subditum in gravi & præter expectationem exorto periculo, si ad Principem non sit aditus, tutò agere contra ipsius mandatum posse. *Ita Roder. lo. cit.*

2. Si parochis ab Episcopo præcipiatur, ut pestis tempore non fugiant, sed in ecclesiis suis persistant, manendum illis etiam cum periculo vitæ esse. Ad hoc enim cura pastoralis illos obligat. *Salas* q. 69. *disp.* 11. *sect.* 1. *Fil' aut. tract.* 3 c. 9. 98. *Pia-sec.* P. 2. c. 3. n. 24.

3. Si Episcopus mandet visitatoribus, ut in munere suo exequendo constanter agant, licet per diæcesin hæretici grassentur, id ipsis contempto vitæ periculo faciendum esse.

4. Si Lutherani in odium Religionis Catholicæ, & monasticæ, minarentur mortem monacho, nisi deponat habitum suum, subeundam potius illi mortem esse, quam habitum deponendum, iuxta sententiam *Arragonii* in 2. 2da qu. 62 §. In quarto.

5. Quæ hætenus de obligatione civilium, & Ecclesiasticarum legum dicta sunt, cum debitâ proportionem accomodanda sunt mandatis parentum erga liberos, mariti erga uxorem, domini erga servos, denique aliorum superiorum erga subditos, in iis casibus tantum, quibus ratione status, & conditionis suæ ad parendum obligati sunt. Nec excipiendi Regulares sunt, quibus pro occurrente necessitate à superioribus grave manda-

tum imponeretur. *Suar.* l. 30. 30 *Roder.* 1. q. 44 art. 1 & *Tom.* 11. q. 22 art. 8 *Vasqu. disp.* 191 *Tanner. lo. cit.* *Coninck* 3p. t. 2. *Disp.* 130 dub. 12.

§. 9.

De Consuetudine.

I. Consuetudo propriè dicta, quæ nimirum legi æquivalere, est *ius moribus institutum, quod pro lege suscipitur, cum lex desit.* *Isidor. rela. dist.* 1 c. Consuetudo. Explico. Dicitur 1. *Ius*, ut distinguatur à consuetudine facti, & eâ, quæ consilium est. 2. *Moribus institutum*, id est, acquisitum frequentatis actibus. Nam neque una hirundo ver, neque unus actus consuetudinem facit. 3. *quod pro lege suscipitur*. quâ nimirum populus, & communitas utatur, quem admodum aliis legibus, quibus subditi obligantur. 4. *Cum lex desit*. Nam si de eadem re lex fuerit, non habet locum consuetudo, nisi fortè ad confirmandam, aut interpretandam legem seruiat. *Sil. Armilla v. Consuetudo Reginald.* l. 13 tr. 2. 41 *Vallenst.* 1. paratit. T. 4. *Barb. ad T. De Consuetudine* & c. *Axiom.* 56.

2. Dividitur consuetudo 1. in generalem, & particularem. 2. in eam, quæ versatur circa res, & eam, quæ versatur circa personas. 3. in eam, quæ est secundum legem, præter legem & contra legem. 4. in Canonicam, & civilem, eo modo, quod ipsa dividitur. 5. in bonam & malâ: rationabilem, & irrationabilem. 6. in permissam, & non permissam, probatam & reprobam. 7. in præscriptam, & non præscriptam. Quæ enim bona est, in multis cum præscriptione convenit. Differt

D 3 autem

autem 1. in iure, quod in Consuetudine omnes obligat. 2. in facto, quia ad consuetudinem, requiritur ipsius populi usus. 3. ex parte consensus. Nam consuetudo non crescit absque consensu Principis. 4. ex parte tituli, qui in consuetudine non est necessarius. 5. ex parte bonæ fidei, quæ ad consuetudinem non requiritur. 6. ex parte temporis, quod non æquè in consuetudine, ut in præscriptione determinatum est. *c. ita nos 25 q. 2 Azor l. 1. § 6. 17 Suar. l. 7 de leg. c. 1 Salas q. 97 disp. 19 se- Bio. II Laym. l. 1. Tr. 4. c. 24 Roderic. 1. q. 69 art. 1. Zerola v. Consuetudo Em. Sa. eod. Carbo l. 9 disp. 1.*

3. Ad novam consuetudinem quatuor requiruntur, ut valida & legitima censeatur. 1. actus liberè frequentati, & publicè, ut in notitiam populi deveniant. 2. diurnitas temporis, de quo postea. 3. Scientia & consensus Principis explicitus, vel implicitus. 4. Animus inducendi obligationem. Hinc piæ consuetudines orandi, ieiunandi, & similes, quantumvis assiduè frequententur, improprie consuetudinis nomen ferunt. Quod actuum frequentationem atinet, sufficere potest, bis vel ter contra legem actum esse, quemamodum docet *Lessius cum Panorm. & aliis l. 2 c. 6 n. 45 Sanchez de matrim. l. 4 disp. 1 n. 22 Roderic. l. q. 69 art. 1. Andreas Gail. l. 2 Obs. 31* duos actus iudiciales sufficere censet; nec plures extraiudiciales requiri, modò tales sint, ut ex illis tacitus populi consensus colligi queat.

4. Effectus legitimæ consuetudinis sunt tres. *Primus*, obligare non minùs atque lex scripta: *c. Cum Venerabilis de Consuet. idque dupliciter* 1. ut signum, aut te-

stis. 2. ut causa concurrens ad inducendâ, & stabiliendam obligationem, vel interpretationem legis. *c. Cum dilectus eod. Secundus* interpretari legem, *Tertius* abrogare legem priorem, si humana, civilis, aut Canonica sit. *l. de quibus x. de leg. & c. ult. eod. Bellarm. l. 2 de conc. c. 18.* Non abrogat verò, nisi præscripta sit. *c. cum tanto. De consuet.* Ad quod requiritur in civilibus spatium annorum 10 in Ecclesiasticis 40. iuxta communiorum opinionem, apud *Suarez l. 7 c. 1 Becan. c. 8 q. 3 Arragon. qu. 62 art. 3 Laym. l. 1. Tract. 4 c. 16 Em. Sa. n. 3 & 4 Pias Par. II. c. 5 n. 43 Soto l. 1 q. 7 a. 2.*

Fieri tamen aliquando potest, ut pauciores anni sufficiant, puto, si consuetudinem sciat Princeps, ipsaq; talis, ac tanta sit, ut moraliter sufficiat ad indicandû Principis consensum. *Covar. l. 1 c. 17 nu. 8. Barb. in c. Cum in tua de consu. Vasqu. d. 177. c. 5 Tanner II disp. 5. q. 7 n. 6 & seq.*

Adde, quod Consuetudo iurisdictionem profanam, & sacram, in eum, & mixtum Imperium dare potest. *c. quanto. de off. iud. ordin. l. 1 c. de emancip. liber. Navar. c. 27 n. 261 Menoch. l. 1 de arbit. q. 71. Franc. Leo Par. 2 c. 16 n. 4 Decianus l. 4 c. 27.*

5. Consuetudo contra legem non valet, si resistat Ius illam prohibendo, vel damnando, ut iniquam, & irrationabilem. Tunc enim consensus Principis requisitus deest. & expressæ legis præponderat auctoritas. *c. Cum causa. De sent. & re iudic.* Excipe consuetudinem immemoriam, cuius inchoatæ nulla memoria extat. Si tamen lex, præsertim Ecclesiastica non tantum prohibeat consuetudinem, sed etiam reprobet, ut irrationabilem, comprehendere censetur etiam immemoriam.

lem. c. 1. De consuet. in 6 & c. Consuetudinem De cler. non refid. uti Barb. numerat casus particulates, in quibus nulla consuetudo valere potest. F. Azor l. l. 50 l. 19 Reginald. l. 13 c. 23 n. 54. Layn. l. 1. Tract. 4 c. 24 Roder. l. cit. Zerola v. consuetudo Salas de leg. qu. 97. D. 19 sect. 7. Duem. in reg. 144.

6. Iusta, & rationalis consuetudo cenetur, quæ nec naturali, nec divinæ legi repugnat, & bono communi utilis est. Ex adverso iniusta, & irrationabilis i. cū obest bono communi, ut si scandalum patriat, vel libertati Ecclesiasticæ adverteatur. 2. quando repugnat legi divinæ, qualis olim fuisse dicitur, ut simplex sacerdos Confirmationis Sacramentum ministraret. 3. quando legi naturali contrariatur, cuiusmodi est usura. c. Quanto hoc T. Franc. Leo Par. 1. c. 3. Menoch. de arbitrar. casu 8. Sanchez de matr. l. 7 disp. 4 n. 14. Reginald. l. cit. n. 25. Cotta in Memorialibus V. Consuetudo Barb. ad T. de consuet. Gaill. l. Observ. 36 Tanner l. cit. n. 15. & seq.

Nota. Exempla receptarum in Ecclesiâ consuetudinum enumerat Azor Parte 1. l. 20. 11. Non receptarum verò l. 5. c. 19.

Consuetudo iidem cum lege modis definire potest, 1. per solam cessationem mutatâ materiâ, circa quam, aut sine tum particulari, tum generali, 2. per abrogationem, seu legem contrariam, quæ vel totâ, vel partem deroget. Diximus enim à Principis consensu pendere. Is proinde cum ratio & æquitas suaserit, natam sui tolerantiam consuetudinem tollere, & extinguere poterit. c. cum tanto hoc F. c. Omnis res de reg. iur. 3. Consuetudo præscripta tolli potest contrariâ consuetudine similiter præscriptâ. Imperatorum

quoque pragmaticâ sanctione tolli posse certum est. Gaill. lib. 2. observ. 1. n. 6.

VIII. Ad consuetudinem refertur *stylus*, ritus & forus, ut veteres loquuntur. *stylus* 1. significat modum, & morem scribendi 2. usum loquendi in iudiciis 3. modum, qui servari solet in ordine aliquo iudiciali. Vnde Cynus dixit, *stylum* esse practicam alicuius Curie: & Felinus in c. 2. de rescriptis *stylum* loci servandum esse. & citationem non expeditam secundum *stylum*, & Curie nullam esse. Per Antonomastiam sic appellatur praxis Curie Romanæ. Propriusimè significat ordinem iudiciorum, his omnibus comprehendo etiam scripturas, Bullas, & responsa, aliaque his similia ad eundem finem pertinentia. Qui ordo quamvis per se vim legis non habeat, ut benè animadvertit Vasquez & post illum Salas: frequenti usu tamen inducere consuetudinem potest, quæ legis instar, post legitimam præscriptionem obliget. Quo sensu Anacharanus dixit *stylum* Curie facere ius in casibus à iure non decisis. Barb. in Præci De pensionibus Par. 1 q. 5. n. 16. Valent. l. 1. T. 4 §. 4 Zaf. l. 1 Consil. 12. Raubhar Par. 1 qq. insignium q. 1 n. 24 Gaill. l. 1 Observ. 6 §. n. ult. Vasq. Disp. 277 c. 1 Salas q. 97. D. 19 s. 19.

Similiter *stylum* Principis ius facere, ad instar consuetudinis tradit Alexander Consil. 39 Visis, & consideratis l. 3. intellige, cum eo fine adhibetur à Principe, ut legis aut consuetudinis loco sit. Quo sensu accipienda sunt etiam pronuntiata, quæ Cardin. Tuschus in unum congescit l. 8. Concl. 695. ut 1. quod *stylus* & longævus usus causarum allegari possit pro iure. 2. quod *stylus* Curie attendi, & pro iure habe-

haberi debeat. 3. quod stylus pro formâ habeatur, à quâ non liceat recedere. Hæc & similia, dico, locum habent in illo stylo, qui cum auctoritate Principis eo sine exercetur, ut pro lege, aut consuetudine sit.

Ritus est solennitas quædam, seu forma specialiter in administratione sacramentorum adhiberi solita. *Rochus Curtius* definit, esse consuetudinem, quæ sollemnitatem præbet in aliquo actu exercendo; ita, ut ubi usus disponit, circa sollemnitatem actus Ritus, seu *observantia*, dici queat. Quod si per frequentationem continuatus, & roboratus fuerit, eandem cum legitimâ consuetudine vim obtinebit. v. *Eberhard. in Lo à stylo Curia. Tuschum l. cit. Ducn. in Reg. 587.*

Forum aut *Forum* cum stylo ferè coincidit, si restringas ad iudicialia, ut nomen ipsi in fori exigere videtur. Hinc cuiusque iudicis territorium forum nuncupatur, & actiones ipsæ forenses instrumenta quoque eò pertinentia, aliqui morem & leges observari solitas in processibus judicialibus eo nomine insigniunt, ita, ut forum attendere, & sequi actores debeant, non minus quàm alias consuetudines legitimè inductas. *Suar. l. 7 c. 6*

IX. Differunt hæc quoque *Mos, vsus, stylus, observantia*. *Mos* propriè est consuetudo imperfecta. *Vsus* significat actus illos quibus consuetudo formatur. *Stylus* est Curie praxis, ut modò diximus. *Observantia* propriè respicit factum, & concernit usum alicuius iudicii, aut tribunalis ut in *c. fin. de ser. & in l. præsides. r. eod.* in quibus ferie incipiunt iuxta observantiam illius iudicii, cum in illis iuribus nullum certum tempus re-

quiratur. *Decius in Rubr. de Consuet. Decianus l. 21. c. 31 Barb. ibid. Vasq. disp. 177. c. 1.*

§. 10.

De Rescriptis.

I. **R**escripta vocamus summi Pontificis literas, sive Responsta, quæ vel pro iustitiâ administrandâ, vel beneficio conferendo, aliave de causa redduntur. Multa illorum mentio in Iure Canonico est, & titulus peculiaris extat in *l. 1 Decretal. ordine tertius*. Facere jus, non generale, sed speciale inter personas, quarum interest, in materiâ particulari ex *Gotofredo tradit silv. v. Rescriptum. n. 1.* In aliis constituere legem generalem liquet ex *c. 1 dist. 19 & Glo. in c. Ex tua. v. Consultationi. de sil. presb. v. Sanch. l. 2 de Matrim. disp. 31 Laym. l. 1 Tract. 4 c. 6 §. 3 n. 13. Armilla. v. Rescriptum. Zerola Par. 1 eod.*

II. Illorum tria sunt genera. Quædam dantur contra ius commune, & propriè dicuntur privilegia, vel dispensationes, ut cum alicui plura beneficia incompatibilia conceduntur. Quædam verò dantur ad lites, & vocantur *Rescripta iustitia*, ut si Pontifex designet iudicem, qui causam cognoscat. Quædam denique *Gratiæ rescripta* vocantur, quod per illa aliquid præter ius concedatur, ut si idoneæ personæ præbenda assignetur. *Coninck de Sacram. d. 33. dub. 6.* Quod duobus modis contingit, *primò* per literas, quibus illi jus tribuitur ad beneficium vacaturum: quæ concessio dicitur *Gratia expectativa*. *Secundò* per literas, quibus mandatur, vel ordinario, vel alicui executori